

UPRCHLÍCI V ČR

V souvislosti s probíhajícím konfliktem v Sýrii se v Evropě, a také v České republice, rozhořela debata o možném přijetí syrských uprchlíků v zemích EU. Debata vzbuzuje různé emoce, ale také otázky o institucionálním nastavení uprchlické politiky. Proto se toto číslo Čtrnáctideníku soustředí na politiku ČR vůči uprchlíkům a aktuální kapacity našich azylových zařízení.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a návazného Protokolu z roku 1967¹ je uprchlíkem člověk, který nemůže či není ochoten přijmout ochranu své vlasti z důvodu (oprávněných obav z) pronásledování pro rasovou, náboženskou, národnostní či sociální příslušnost nebo pro své politické názory. Uvedené dokumenty kromě mezinárodní definice uprchlíka stanovují základní práva, ale také povinnosti uprchlíka. Úmluva např. vylučuje diskriminaci, zaručuje náboženskou svobodu. Uprchlík má podle ní právo na základní vzdělání jako všichni občané či na sociální zabezpečení. „Každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země“ (Úmluva, článek 2).

Cílem mezinárodní spolupráce v oblasti uprchlictví má být zajištění pokud možno stejných práv a povinností pro uprchlíky jako mají občané. Zároveň je účelem této spolupráce sdílení břemene, které může pro některé státy uprchlictví přinášet, a předcházet tak napětí mezi státy, které by tento problém mohli přinášet.

LEGISLATIVNÍ RÁMEC POLITIKY A JEJÍ AKTÉŘI

Legislativní rámec azylové politiky ČR kromě výše uvedených dokumentů OSN tvoří zejména zákony č. 325/1999 Sb., o azylu, č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, a č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Politika je však samozřejmě také

koordinována v rámci společné azylové politiky Evropské unie.

Politika spadá do gesce zejména Ministerstva vnitra, i když zapojeni jsou také další aktéři jak na mezinárodní a národní úrovni, tak na krajské či obecní, jak z veřejného, tak občanského sektoru (např. organizace sdružené v Konsorciu nevládních organizací pracujících s migranty v ČR). Zásadní instituci představuje také Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

PROCES UDĚLENÍ AZYLU

Z právního hlediska je důležité rozlišovat mezi pojmy uprchlík a azylant. Azylant je uprchlík, jemuž byla oficiálně přiznána mezinárodní ochrana, byl tedy oficiálně uznán, že splňuje mezinárodní definici uprchlíka. Vedle institutu mezinárodní ochrany existuje ještě tzv. dočasná ochrana, která je udělována v případě hromadného přílivu uprchlíků, či doplňková ochrana, která je udělována cizincům, kteří nesplňují podmínky udělení mezinárodní ochrany, ale hrozí jim vážné nebezpečí při návratu do vlasti.

Při vstupu na území ČR musí cizinec, pokud se považuje za uprchlíka, učinit prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu. Za tímto účelem se musí dostavit do *přijímacího střediska* a podat oficiální žádost. Po podání žádosti a podrobení se prvním pohovoru a zdravotní prohlídce se stává žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, resp. o azyl. V této fázi pobývá v *pobytovém středisku*, což je další z azylových zařízení Ministerstva vnitra (MV). Pokud má tu možnost, může také žít na soukromé adrese. Žadatel má nárok na ubytování, stravu, základní hygienické prostředky a kapesné, které je stanoveno vyhláškou MV. Zároveň se však žadatel podílí na zaplacení nákladů na ubytování, avšak pouze z prostředků převyšujících životní minimum. Žadatel má také nárok např. na tlumočnické služby či právní pomoc.

Důvody pro udělení azylu jsou následující: cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod; má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k sociální skupině, politických názorů apod. Azyl může být udělen také za účelem sloučení rodiny či z humanitárních důvodů. Azyl není udělován z ekonomických důvodů. Dále mu brání spáchání

¹ Někdy označovány jako Ženevská úmluva a Newyorský protokol.

trestného činu, vraždy či zločinů proti míru. Azyl nedostane také žadatel, který představuje nebezpečí pro bezpečnost státu.

Po udělení mezinárodní ochrany může azylant na základě žádosti o dočasné ubytování setrvat maximálně 18 měsíců v *integračním azylovém středisku*. Tato instituce poskytuje např. jazykové kurzy či jiné integrační programy a slouží k nalezení stálého zaměstnání a ubytování.

Jedním z nástrojů uprchlické politiky je také přesídlení. Země, jež je zapojena do přesídlovacího programu, může přijmout celou skupinu uprchlíků, kteří do té doby pobývají v zemi, která není bezpečná, pod ochranou UNHCR.

UPRCHLÍCI V ČR

Podle údajů Správy uprchlických zařízení MV ČR má Česká republika v tuto chvíli 2 přijímací střediska, 2 pobytová střediska a 4 integrační střediska (středisko v Havířově poskytuje jak pobytová, tak integrační azylová lůžka). V následující tabulce najdete přehled kapacit jednotlivých zařízení. Jejich celková kapacita je v tuto chvíli 770 lůžek.

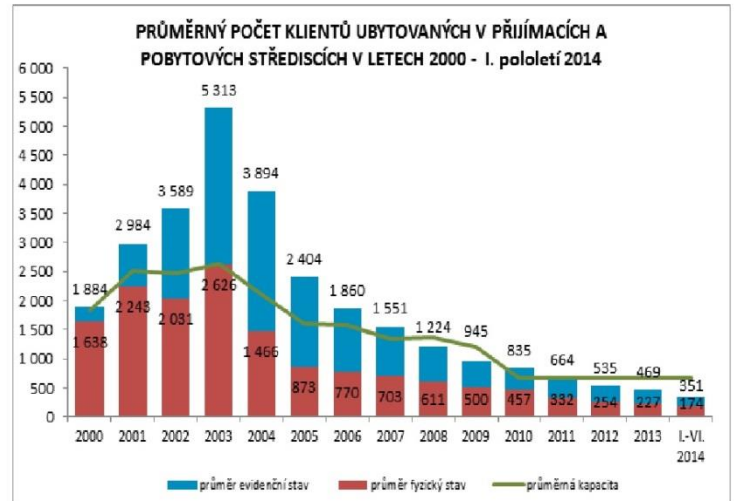
Typ zařízení	Místo	Počet lůžek
Přijímací střediska	Ruzyně	45
	Zastávka	202
Pobytová střediska	Kostelec nad Orlicí	275
	Havířov	40
Integrační azylová střediska	Havířov	108
	Jaroměř	36
	Brno	20
	Předlice	44

Zdroj: Správa uprchlických zařízení MV ČR, 2015

V roce 2014 bylo v České republice podáno 1156 žádostí o mezinárodní ochranu. Nově podaných žádostí bylo celkem 914, průměrně měsíčně 76. Ministerstvo vnitra vyřídilo v průměru měsíčně 88 žádostí, přičemž ke konci měsíce průměrně evidovalo 382 nevyřízených žádostí. Nejvíce žádostí podali státní příslušníci Ukrajiny (515), dále Sýrie (108) a Vietnamu (64). Azyl byl udělen v 82 případech, ve 294 případech byla udělena doplňková ochrana. Ve 478 případech bylo vyhověno prodloužení doplňkové ochrany.

Graf na této straně zobrazuje průměrný počet klientů v přijímacích a pobytových střediscích v uplynulých 15 letech. Největší příliv uprchlíků v tomto období ČR zaznamenala v roce 2001, kdy bylo podáno na 18 000 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žadatelů v té době pocházelo z východní Evropy (zejména z Ukrajiny, Moldavska nebo Rumunska). Řada lidí přicházela také ze zemí jižní a střední Asie. Důvodem prudkého nárůstu žádostí však bylo pravděpodobně zprísňení

cizineckého zákona v roce 2000, kdy lidé hledali alternativní cesty, jak legalizovat svůj pobyt v ČR. V roce 2003 bylo podáno přes 11 000 žádostí, u nichž většina žadatelů pocházela z Čečenska (41 %). V následujících letech počty žádostí o mezinárodní ochranu výrazně klesaly a po roce 2010 se drží pod 1000.

Zdroj: Správa uprchlických zařízení, 2015

V rámci přesídlovacího programu ČR přijala od roku 2005 několik skupin z Uzbekistánu, Kuby a Barmy. Další skupinou v rámci tohoto programu má být právě 15 syrských rodin, což v poslední době vzbudilo zájem široké veřejnosti. Česká vláda již v lednu přijala rozhodnutí o jejich přesídlení z Jordánska. Realizaci mají na starost za českou stranu ministerstva vnitra a zahraničí, dopravu ministerstvo obrany.

ZDROJE:

- Azylový zákon: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/vnitrostatni-predpisy-zemi-stredni-evropy/zakon-c-3251999-sb-o-azyly-ve-zneni-pozdejsich-predpisu.html>
- Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR: www.konsorcium-nno.cz
- Newyorský protokol (1967): <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/protokol-z-roku-1967.html>
- Správa uprchlických zařízení: www.suz.cz
- Statistiky Ministerstva vnitra: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>
- Ženevská úmluva (1951): <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html>

